

a detailed consideration of problems that are connected with determining the total cost of the credit and calculation of the real interest rate for the use of credit resources, as well as the methods to calculate and use the floating interest rate when the credit agreement is concluded. It analyzes the most important tasks that experts solve in the course of the studies on the abovementioned questions. The article provides normative acts that regulate the order for disclosing information on the total cost of credit resources when credit agreements are concluded, the order for the formation of the floating interest rate. It considers problematic aspects of conducting examinations of documents on financial and credit transactions and offers proposals on amending and updating the array of methods in this area of research.

Keywords: financial and credit transactions, crediting, total cost of the credit, real interest rate, floating interest rate, cost of credit resources.

УДК 338.336

В. А. Дідоборщ, старший судовий експерт Дніпропетровського НДІСЕ

ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СТОСОВНО ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто зміни в нормативно-правових актах України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств, які перебувають на спеціальному режимі оподаткування. З'ясовано їх вплив на проведення відповідних економічних експертиз.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, оподаткування, фіксований сільськогосподарський податок, Податковий кодекс України.

Із прийняттям Податкового кодексу України відбувся ряд змін стосовно принципів нарахування податків і подання податкової звітності, що має безпосередній вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств. Також збільшилась кількість економічних експертиз, пов'язаних із дослідженнями спеціального режиму оподаткування сільськогосподарських підприємств.

На сьогодні відсутня методика з проведення досліджень щодо оподаткування податком на додану вартість та порядок застосування спеціального режиму оподаткування сільськогосподарських підприємств. Постійна зміна законодавства ускладнює дослідження за цим напрямком. Так, до початку 2011 р., тобто до прийняття Податкового кодексу України, експерти при дослідженні керувалися законами України «Про фіксований сільськогосподарський податок» від 17 грудня 1998 р. № 320-XIV, «Про податок на додану вартість» від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР та «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22 травня 1997 р. № 283/97-ВР.

У Законі України «Про фіксований сільськогосподарський податок» (зі змінами та доповненнями) зазначено, що товарна сільськогосподарська про-

дукція – це продукція сільськогосподарського виробництва, призначена для реалізації, а фіксований сільськогосподарський податок (ФСП) – це податок, який не змінюється протягом визначеного цим Законом терміну та справляється з одиниці земельної площі. Фіксований сільськогосподарський податок сплачується в рахунок таких податків і зборів (обов'язкових платежів):

- податку на прибуток підприємств;
- плати (податку) за землю;
- комунального податку;
- збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;
- плати за придбання торгового патенту на здійснення торговельної діяльності;
- збору за спеціальне водокористування.

Інші податки та збори (обов'язкові платежі), визначені Законом України «Про систему оподаткування», сплачуються сільськогосподарськими товаровиробниками в порядку і розмірах, визначених законодавчими актами України.

Особи можуть бути зареєстровані як платники ФСП, якщо такі особи є сільськогосподарськими підприємствами різних організаційно-правових форм, передбачених законами України, селянські та інші господарства, які займаються виробництвом (виросуванням), переробленням і збутом сільськогосподарської продукції, а також рибницькі, рибальські та риболовецькі господарства, які займаються розведенням, вирощуванням і виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах), у яких сума, одержана від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її перероблення за попередній звітний (податковий) рік, перевищує 75 % загальної суми валового доходу (п. 1 ст. 2 зазначеного Закону).

У разі, коли у звітному податковому періоді валовий дохід від операцій з реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її перероблення становить менш як 75 % загальної суми валового доходу, підприємство сплачує податки в наступному звітному періоді на загальних підставах (п. 7 ст. 2 цього Закону).

У Законі України «Про податок на додану вартість» (зі змінами та доповненнями) зазначено, що будь-яка юридична або фізична особа, яка провадить підприємницьку діяльність у сфері сільського господарства, лісового господарства, рибальства, з оброблення чи перероблення такої виробленої нею продукції, а також з надання супутніх послуг, може обрати спеціальний режим оподаткування податком на додану вартість. Згідно із спеціальним режимом оподаткування сума податку на додану вартість, нарахована сільськогосподарським підприємством на вартість поставлених ним сільськогосподарських товарів (послуг), не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається в розпорядженні такого сільськогосподарського підприємства для відшкодування суми податку, сплаченої (нарахованої) постачальнику на вартість виробничих факторів, а за наявності залишку такої суми податку – для інших виробничих цілей (ст. 8¹).

Із 2011 р. експерти при дослідженні керуються Податковим кодексом України, котрим також передбачався ФСП. Так, у ст. 301 зазначено, що платниками податку з урахуванням обмежень, установлених п. 301.6 цієї статті, можуть бути сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %.

Об'єктом оподаткування податком для сільськогосподарських товаровиробників є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому в користування, у тому числі на умовах оренди (ст. 302 ПК України).

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України і деякі закони України (відносно податкової реформи)» від 28 грудня 2014 р. № 71-VIII передбачено об'єднання двох спеціальних режимів в один. Такий спеціальний режим оподаткування, як фіксований сільськогосподарський податок, переноситься в єдиний податок шляхом уведення окремої (четвертої) групи платників єдиного податку – сільськогосподарських товаровиробників.

Отже, з 1 січня 2015 р. до четвертої групи платників єдиного податку віднесено сільськогосподарських товаровиробників, у яких доля сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %. У ст. 297 ПК України, передбачено, що платники єдиного податку звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з таких податків і зборів:

- 1) податку на прибуток підприємств;
- 2) податку на доходи фізичних осіб у частині доходів (об'єкта оподаткування), що отримані в результаті господарської діяльності платника єдиного податку першої – третьої групи (фізичної особи) та оподатковані згідно з цією главою;
- 3) податку на додану вартість з операцій з постачання товарів, робіт і послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, крім податку на додану вартість, що сплачується фізичними особами та юридичними особами, які обрали ставку єдиного податку, визначену підп. 1 п. 293.3 ст. 293 цього Кодексу, а також що сплачується платниками єдиного податку четвертої групи;
- 4) податку на майно (у частині земельного податку), крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються платниками єдиного податку першої – третьої груп для провадження господарської діяльності та платниками єдиного податку четвертої групи для ведення сільськогосподарського товаровиробництва;
- 5) рентної плати за спеціальне використання води платниками єдиного податку четвертої групи.

Таким чином, у законодавстві України за останні п'ять років відбулася низка змін щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств (у яких

частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %), але об'єктом оподаткування залишилась земельна ділянка (хоча ставки зросли за земельні ділянки), підприємство звільняється від податків на прибуток, а плата податку на додану вартість залишається в підприємства.

Розглянемо приклад виконання судово-економічної експертизи з питань, пов'язаних з оподаткуванням податком на прибуток і на додану вартість підприємства, що знаходиться на ФСП.

На вирішення судово-економічної експертизи поставлено питання: Чи підтверджено документально висновки акту Пологівської МДПІ від 25.07.2013 «Про результати позапланової виїзної перевірки ПП «К», з питань дотримання вимог податкового законодавства за період з 01.01.2010 по 30.11.2012», якщо так, то в якому розмірі?

Експертами досліджені документи: акт Пологівської МДПІ від 25.07.2013, договори оренди земельних ділянок, розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва, декларації з податку на додану вартість.

В акті Пологівської МДПІ зазначено, що в ході перевірки згідно з наданими документами встановлено отримання ПП «К» доходу від здійснення підприємницької діяльності не пов'язаної з сільськогосподарським виробництвом за 2009 р. на суму 857654 грн, ПДВ складає – 171531 грн, по операціям із реалізації зернових культур, отриманих з незаконно використаних земельних ділянок загальною площею 594 га.

На дослідження експертам наданий договір від 28.08.2006, у якому зазначено, що в оренду передаються земельні ділянки загальною площею 260 га, з них 72 га рілля, 168 га сіножаті, 20 га пасовища. Договір укладено на 5 років, до 01.11.2010 (п. 7). Земельні ділянки передаються в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Цільове призначення земельних ділянок – землі сільськогосподарського призначення.

Договір зареєстрований у Пологівському райвідділі ЗРФ Центру ДЗК про що в Державному реєстрі земель учинено запис від 11.10.2006. Земельні ділянки передали за актом про передачу та прийом земельних ділянок від 11.10.2006.

Додатковою угодою від 20.12.2011 до договору від 11.10.2006 п. 7 договору змінили та виклали в такій редакції: «Договір укладено на 25 років, до 01.11.2030».

Також надано договір від 10.10.2006, у якому зазначено, що в оренду передаються земельні ділянки загальною площею 334 га, з них: 72 га рілля, 168 га сіножаті, 20 га пасовища. Договір укладено на 15 років, до 01.11.2020. Земельні ділянки передаються в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Цільове призначення земельних ділянок – землі сільськогосподарського призначення.

Договір зареєстрований у Пологівському райвідділі ЗРФ Центру ДЗК, про що у Державному реєстрі земель учинено запис від 11.10.2006. Земельні ділянки передали за актом про передачу та прийом земельних ділянок від 11.10.2006.

В акті Пологівської МДП від 25.07.2013 зазначено, що відсутність у ПП «К» права використання всіх земельних ділянок, переданих оренду, як рілля порушує істотні умови договорів оренди щодо предмета договору та згоди стосовно орендної плати, установлені в договорах. Тобто, у 2009–2011 рр. площа згідно з договорами оренди 201 га рілля, 341 га сіножаті та 52 га пасовища використовувалася підприємством як рілля та складала всього 594 га.

У ході перевірки, згідно з наданими документами, встановлено отримання ПП «К» доходу від здійснення підприємницької діяльності, не пов'язаної з сільськогосподарським виробництвом, за 2009 р. на суму 859,5 тис. грн (2622,1×32,7795%) по операціям із реалізації насіння соняшника, отриманого з незаконно використаних земельних ділянок загальною площею 594 га, що складає 32,7795 % засіяної та зібраної площі зернових, зернобобових і технічних культур у 2009 р. (594/1812,11 × 100%), які використовувалися підприємством у порушення Закону України «Про оренду землі», Земельного кодексу України, Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, договорів оренди землі.

Таким чином, в акті Пологівської МДП від 25.07.2013 робиться висновок:

1) земельні ділянки ПП «К» площею 594 га використовуються незаконно (оскільки в підприємства відсутнє право використання всіх земельних ділянок, переданих в оренду, як рілля).

Однак, слід зазначити, що за встановленим порушенням – незаконне використання земельних ділянок як рілля загальною площею 594 га, в акті зазначаються в тому числі договори з призначенням – рілля. Площа за цими договорами становить – 201 га. Оцінювання та встановлення законності використання підприємством земельних ділянок не входить до завдань експерта-економіста й виходить за межі його компетенції;

2) увесь урожай, отриманий ПП «К» з цих ділянок, не пов'язаний з власним сільськогосподарським виробництвом.

На дослідження надані договори оренди землі, які підписані сторонами та зареєстровані в книзі записів реєстрації договорів оренди земельних часток (паїв) Тарасівської сільської ради. На дослідження не надані документи (рішення суду), згідно з якими указані договори оренди визнані незаконними, а врожай, зібраний із цих ділянок, не пов'язаний з виробництвом сільськогосподарської продукції на власних або орендованих ділянках.

Таким чином, документально не підтверджується отримання ПП «К» доходу від здійснення підприємницької діяльності, не пов'язаної з сільськогосподарським виробництвом (власне виробництво) та порушення умов перебування підприємства платником ФСП.

Розглянуті в статті питання не можуть охопити весь спектр проблем, які виникають перед експертом при проведенні експертиз щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств. Кожний окремий випадок потрібно розглядати індивідуально, так, наведений приклад стосується підприємств, які використовують орендовані земельні ділянки та містять не всі реєстраційні дані, але можуть виникати й інші питання.

**ПРОВЕДЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ,
КАСАЮЩИХСЯ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

Дидоборщ В. А.

Рассмотрены изменения в нормативно-правовых актах Украины относительно налогообложения сельскохозяйственных предприятий, находящихся на специальном режиме налогообложения. Выяснено их влияние на проведение соответствующих экономических экспертиз.

Ключевые слова: сельскохозяйственное предприятие, налогообложение, фиксированный сельскохозяйственный налог, Налоговый кодекс Украины.

**ON CONDUCTING ECONOMIC STUDIES RELATED
TO TAXING AGRICULTURAL ENTERPRISES**

Didoborshch V. A.

Constant changes in the legislation make it difficult to conduct studies related to the application of a special taxation treatment of agricultural enterprises. The adoption of the Tax Code of Ukraine and the subsequent amendments has entailed a series of changes related to the principles of tax calculation and tax reporting directly affecting agricultural enterprises' operations. There has also been an increase in the number of economic examinations related to studying the special taxation treatment of agricultural enterprises, but the object of taxation is still the land plot, the enterprise is exempt of income tax, property tax, etc, while the enterprise is still required to pay VAT. The questions considered in the article cannot cover the whole spectrum of problems that an expert may face while conducting examinations connected with taxing agricultural enterprises. Every case must be considered individually, so the illustration provided in the article deals with enterprises that use leased land plots and do not have all the registration data, but there may emerge other issues as well.

Keywords: agricultural enterprise, taxing, fixed agricultural tax, Tax Code of Ukraine.

УДК 338.336

Т. В. Мороз, старший науковий співробітник Дніпропетровського НДІСЕ

**ЩОДО ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ
ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ**

Розглянуто особливості проведення економічних досліджень фінансово-кредитних операцій з питань використання електронних грошей, особливості впуску та їх використання порівняно з традиційними видами грошей відповідно до вимог законодавства України. Наведено перелік нормативних і законодавчих актів, які регламентують основні аспекти проведення досліджень.

Ключові слова: економічні дослідження фінансово-кредитних операцій, електронні гроші, нормативні й законодавчі акти.